

Magdalena Maćkowiak, Jarosław Uglis

Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu

TURYSTYKA W WYDATKACH JEDNOSTEK SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

Streszczenie: Dla wielu gmin w Polsce turystyka stanowi niewątpliwie jeden z ważnych czynników rozwoju gospodarczego. Funkcja turystyczna rozwijana przez społeczność lokalną przy współdziałaniu samorządu terytorialnego (gminnego i powiatowego) może przynosić dochody i prowadzić do poprawy warunków życia mieszkańców, przyczyniając się tym samym do wzrostu konkurencyjności obszaru. Władze samorządowe świadome pozytywnych skutków rozwoju turystyki z roku na rok zwiększają wydatki na turystykę.

Celem niniejszego artykułu jest analiza liczebności jednostek gminnych w Polsce, które wydatkowały środki budżetowe na turystykę, oraz wysokości wydatków przez nie ponoszonych w dziale 630 – „Turystyka” w latach 2007-2009. Analizie szczegółowej poddano gminy wykazujące wydatki w tym zakresie w województwie wielkopolskim, których było 88 (38,9%) w 2009 r.

Słowa kluczowe: samorząd gminny, wydatki na turystykę, rozwój lokalny.

1. Wstęp

W świetle obowiązującego w Polsce prawa samorząd terytorialny jest gospodarzem obszaru i zajmuje się wszystkimi elementami gospodarki niezależnie od charakteru własności i rozwiązań instytucjonalnych. Realizuje zadania, do których jest powołany, nie tylko swoimi przedsięwzięciami, lecz również za pośrednictwem działań podmiotów niezależnych, a więc ogółu gospodarującego na danym terenie [Kozuch 2003, s. 28]. Kompetencje i zaangażowanie samorządu terytorialnego są więc jedną ze znaczących grup czynników determinujących rozwój lokalny i wpływających na kształtowanie konkurencyjności obszaru [Blakely 1989, s. 17].

Jednym z elementów rozwoju lokalnego może być niewątpliwie turystyka. Dotyczy to zarówno obszarów, na których funkcja turystyczna jest silnie ugruntowana, jak i terenów, na których na skutek transformacji ustrojowej inne funkcje gospodarcze tracą swoje dotychczasowe znaczenie [Kuczyński 2008, s. 88].

Wieloaspektowość i złożony charakter produktu turystycznego obszaru powodują, iż wykazanie powiązań turystyki z budżetami samorządowymi wymaga szczegółowych badań i jest różne na poszczególnych szczeblach [Kompendium... 2002, s. 214]. Stąd w niniejszym artykule, który autorzy traktują jako przyczynek do dal-

szych badań, zamieszczono jedynie wyniki analizy wydatków zakwalifikowanych w sprawozdaniach z realizacji budżetów jednostek samorządowych do działu „Turystyka”. Szczególną uwagę zwrócono na gminy, biorąc pod uwagę, iż odgrywają one istotną rolę w kreowaniu lokalnej polityki turystycznej.

2. Źródło i metody badań

Uwzględniając duże znaczenie budżetu jednostek samorządu terytorialnego jako czynnika aktywizacji i rozwoju funkcji turystycznej obszaru recepcyjnego, dokonano analizy wysokości wydatków dla działu 630 – „Turystyka” w ujęciu przestrzennym.

Celem badań było określenie liczebności gminnych jednostek samorządowych w Polsce, które wydatkowały środki budżetowe na turystykę oraz wysokości wydatków przez nie ponoszonych.

Zakres czasowy obejmował lata 2007-2009, natomiast jako studium przypadku potraktowano obszar województwa wielkopolskiego.

Obliczeń dokonano w programie STATISTICA 9. Materiał źródło stanowiły dane statystyczne udostępnione w Banku Danych Regionalnych. Uzyskane wyniki zaprezentowano w formie tabelarycznej i graficznej.

3. Zakres zadań samorządów gminnych w sferze turystyki

Zadania samorządu terytorialnego w dziedzinie szeroko rozumianego rozwoju lokalnego można podzielić na dwie podstawowe kategorie. W pierwszym przypadku są to zadania obligatoryjne, nałożone na gminy z mocy ustawy. Zadania te związane są z zaspokojeniem zbiorowych potrzeb wspólnoty, dla realizacji których założono dość dużą swobodę wyboru zakresu, dziedziny zainteresowania i możliwych do przyjęcia rozwiązań. Gmina powinna jednak zapewnić mieszkańcom i innym użytkownikom terenu usługi elementarne, z których nie może zrezygnować, i musi na to mieć odpowiednie środki finansowe w swoim budżecie. Mocą ustawy do zadań własnych gminy przypisano m.in. sprawy: ładu przestrzennego, ochrony środowiska i przyrody oraz gospodarki wodnej; gminnych dróg, ulic, mostów, placów oraz organizacji ruchu drogowego; wodociągów i zaopatrzenia w wodę, utrzymania czystości i porządku oraz urządzeń sanitarnych, wysypisk i unieszkodliwiania odpadów komunalnych, zaopatrzenia w energię elektryczną i ciepłą oraz gaz, lokalnego transportu zbiorowego, kultury, kultury fizycznej i turystyki, w tym terenów rekreacyjnych i urządzeń sportowych, zieleni gminnej i zadrzewień, promocji gminy [Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. ...].

W przypadku drugim zadania wynikające z natury samorządu i jego funkcji gospodarza terenu mają charakter fakultatywny. Ich zakres jest zdeterminowany potrzebami gminy oraz jej możliwościami finansowymi, a wybór sposobu ich re-

alizacji należy do organów gminy. Wyznaczenie zadań fakultatywnych jest rezultatem świadomości struktur samorządowych, ich dojrzałości i odpowiedzialności za rozwój społeczno-gospodarczy środowiska życia społeczności lokalnych [Parysek 1996, s. 82].

Kwestie turystyki traktowane są jako zadania własne o charakterze fakultatywnym, samorządy mogą więc podejmować działania w tym zakresie, jeśli uznają, że są istotne z punktu widzenia lokalnej wspólnoty [Borzyszkowski, Marczak 2010, s. 106].

W ustawie o samorządzie gminnym turystyka ciągle jest wymieniana w kontekście „...kultura fizyczna i turystyka...”, co wydaje się dla niej raczej niekorzystne. Warto podkreślić, że turystyka znalazła swoje miejsce w tej ustawie, podobnie jak w ustawie o samorządzie powiatowym, dopiero w 2001 r., po kolejnej nowelizacji [Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r....]. Jednak zawarcie turystyki w zapisie ustawowym nie rozwiązało kwestii spornych dotyczących działania gmin w tym zakresie. Praktyka dowodzi, że dla wielu zarządów gmin i radnych taki zapis oznacza, iż turystyka powinna być bardziej związana z szeroko rozumianą polityką społeczną władz lokalnych niż z działaniami na rzecz rozwoju gospodarczego gminy. Samorządy, które nie dostrzegają korzyści płynących z rozwoju turystyki, interpretują ustawę zbyt dosłownie, wykluczają poza nawias swoich zainteresowań interesy turystów, którzy nie są „członkami wspólnoty lokalnej” i ograniczają się do stwarzania warunków mogących zaspokoić potrzebę wypoczynku i rekreacji jedynie ludności miejscowej [Karczewska 2006, s. 161]¹. Tym samym przy podejmowaniu decyzji o charakterze finansowym często większy nacisk kładzie się na budowę boisk sportowych, basenów i wspieranie organizacji propagujących czynny wypoczynek itp., co z resztą jest zgodne z kierunkami rozwoju turystyki określonymi przez Ministerstwo Sportu i Turystyki [Kierunki... 2008, s. 43-44]. Jednak zadaniem samorządów gminnych jest zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty, na które składają się nie tylko potrzeby społeczne mieszkańców, ale również potrzeby wspólnoty i jej mieszkańców jako organizatorów turystyki. Oznacza to, że zadaniem władz lokalnych – co wynika niestety tylko pośrednio z ustawy – jest również wspieranie działań na rzecz turystyki traktowanej jako czynnik ożywienia gospodarczego gminy [Gordon 2003, s. 45-46].

Bezpośrednia interpretacja ustawy sugeruje, że potrzeby turystów nie muszą znaleźć się w kręgu zainteresowań samorządów, ponieważ z definicji nie są oni członkami lokalnej wspólnoty. Zatem jeżeli samorząd gminny ma w swojej działalności uwzględnić rozwój turystyki, to powinna ona zostać wykorzystana jako czynnik stymulujący rozwój usług publicznych [Dziedzic 1997, s. 105-107]. Może to być realizowane przez:

¹ Bardzo często w paragrafie „Turystyka”, jeśli taki w ogóle występował, uwzględniane były wydatki związane z wyjazdami pracowników samorządu w ramach wymiany międzynarodowej, organizowaniem kolonii dla dzieci z ubogich rodzin lub też wycieczek dla mieszkańców itp.

- odpowiednie kształtowanie właściwych usług zbiorowych o charakterze infrastrukturalnym wykorzystywanym równocześnie przez mieszkańców i turystów – np. ochrona środowiska, infrastruktura techniczna, zapewnienie ładu przestrzennego,
- wspieranie przedsięwzięć związanych ze świadczeniem usług dla mieszkańców wzbogacających jednocześnie produkt turystyczny, przez co turyści mogą partycypować w kosztach ich utrzymania – np. urządzenia rekreacyjne i sportowe, transport,
- popieranie kierunków rozwoju sfery turystycznej zapewniających wzrost dochodów gminnego budżetu, co zwiększy środki na poprawę usług zbiorowych – np. emitowanie obligacji na cele rozwoju turystyki, zwiększenie nakładów na promocje i działalność informacyjną, wydawanie lokalnej gazetki z myślą o turystach.

Podobnie zadania gmin związane pośrednio lub bezpośrednio z turystyką szereguje Pawlusiński [2007, s. 394], dzieląc je na trzy grupy. W pierwszej zawarte są zadania aktywizujące lokalną gospodarkę turystyczną, związane bezpośrednio z funkcjonowaniem tego sektora. Grupa druga to zadania o charakterze ogólnogminnym, wpływające na funkcjonowanie gospodarki turystycznej. W grupie trzeciej zawarte zostały zadania obowiązkowe nałożone na gminy na mocy aktów prawnych.

Zaangażowanie samorządów gminnych w rozwój turystyki na swoim terenie może się więc przejawiać w bardzo szerokim spektrum działań. Mogą one mieć charakter:

- organizacyjno-kadrowy – czyli kto zajmuje się turystyką, czy ma dostateczne kwalifikacje, czy prowadzone są szkolenia kadr dla turystyki, czy finansowane jest doksztalcanie kadr,
- promocyjny – czyli jakie działania są podejmowane w celu spopularyzowania gminy na rynku turystycznym,
- popularyzatorski – czyli czy propaguje się ideę rozwoju turystyki,
- infrastrukturalny – czyli jak uczynić gminę, powiat atrakcyjnym w sferze komunalnej, działania w zakresie porządkowania, utrzymania ogólnego ładu i estetycznego wyglądu, działania na rzecz ochrony środowiska,
- prawny – czyli wprowadzanie ulg podatkowych w związku z prowadzoną działalnością w zakresie turystyki, przynależność gminy (powiatu) do stowarzyszeń turystycznych [Owsiak, Seweryniak 1996, s. 89-92].

Wszystkie powyższe działania podejmowane przez samorząd terytorialny sprzyjają tworzeniu optymalnych warunków do wypoczynku na terenie gminy i jej rozwoju jako obszaru recepcji turystycznej.

4. Wydatki na turystykę w samorządowych sprawozdaniach z realizacji budżetu

Analizując wyłącznie dane statystyczne, można przyjąć, że władze samorządowe są świadome możliwych pozytywnych skutków rozwoju turystyki i z roku na rok zwiększają wydatki związane z tą dziedziną. Potwierdzają to dane w tab. 1, które wskazują na znaczny wzrost wydatków samorządów terytorialnych w dziale 630 – „Turystyka” (łącznie o 139%) w stosunku do roku poprzedniego. Warto podkreślić, że w 2009 r. pieniądze na rozwój turystyki wydatkowało 714 gmin (w tym 88 z Wielkopolski), a więc o 51 więcej niż w roku 2008. Wydatki samorządów gminnych (wiejskich, miejsko-wiejskich, miejskich (w tym miast na prawach powiatu)) wyniosły prawie 242 mln zł i stanowiły ponad połowę łącznych wydatków na ten cel na wszystkich szczeblach samorządowych.

Tabela 1. Wydatki jednostek samorządu terytorialnego w Polsce na turystykę w 2009 r.

Wyszczególnienie	2009	Zmiana 2009/2008 (w %)
Samorząd wojewódzki	210 762 625	671
Samorząd powiatowy	12 139 546	113
Samorząd miast na prawach powiatu	74 822 236	141
Samorząd gminny	167 126 323	28
Razem	464 850 730	139

Źródło: Departament Turystyki Ministerstwa Sportu i Turystyki.

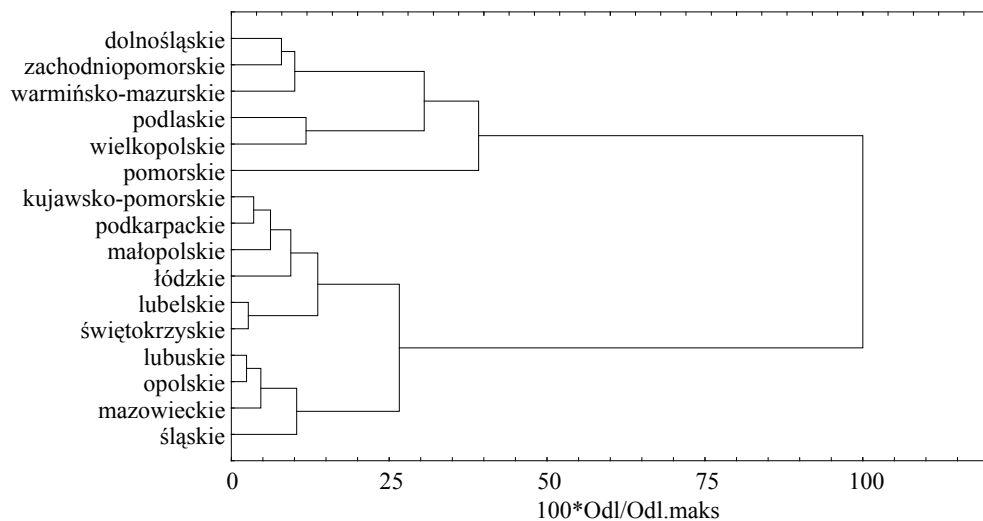
W 2009 r. na turystykę najwięcej wydała gmina Kórnik (woj. wielkopolskie – ponad 20 mln zł), na kolejnym miejscu uplasowała się gmina Iława (woj. warmińsko-mazurskie, ponad 7 mln zł). Pierwszą dwudziestkę samorządów gminnych zamyka gmina Żerków (woj. wielkopolskie), która wydała 1,6 mln zł właśnie na turystykę.

Wielkość wydatków w budżetach gmin i miast na prawach powiatu (jednocześnie są to gminy miejskie) sklasyfikowanych w dziale „Turystyka” była znacznie zróżnicowana przestrzenie. Potwierdza to wartość współczynnika zmienności, który wyniósł 84,8%. W celu wyodrębnienia jednorodnych grup obiektów (województw) zastosowano analizę skupień, w wyniku której powstał dendrogram uzyskany metodą Warda. Jako miarę odległości zastosowano odległość euklidesową. Analiza została wykonana na podstawie danych statystycznych z trzech kolejnych lat (2007-2009).

Wyniki grupowania jednostek samorządowych, gmin i miast na prawach powiatu pod kątem poziomu wydatków budżetowych na turystykę przedstawiono na rys. 1. Na podstawie oceny struktury dendrogramu uznano, że najodpowiedniejszą odległością aglomeracyjną poziomu odcinającego będzie 50. Dzięki temu uzyskano dwa homogeniczne skupienia województw:

1) dolnośląskie, zachodniopomorskie, warmińsko-mazurskie, podlaskie, wielkopolskie i pomorskie;

2) kujawsko-pomorskie, podkarpackie, małopolskie, łódzkie, lubelskie, świętokrzyskie, lubuskie, opolskie, mazowieckie i śląskie.

Rys. 1. Klasyfikacja województw ze względu na wydatki gminnych jednostek samorządu terytorialnego na turystykę

Źródło: opracowanie własne.

Grupę pierwszą stanowią województwa wyróżniające się pod względem badanej cechy, a mianowicie suma wydatków na turystykę w latach 2007-2009 była wyższa od średniej. Co więcej, w ramach tej grupy można wyróżnić trzy mniejsze skupienia (np. przyjmując odległości 25). Natomiast grupę drugą tworzą województwa, które wydatkowały na turystykę znacznie mniejsze kwoty. W obrębie tej grupy można wyróżnić dwa mniejsze skupienia.

Rozpatrując pozycję województwa wielkopolskiego w przygotowanym zestawieniu, warto nadmienić, że z miejsca 9 w 2007 r. awansowało ono na 3 w roku 2009. Jednakże niewątpliwym liderem pod względem analizowanych wydatków budżetowych jednostek samorządu terytorialnego w badanym okresie było województwo pomorskie. Potwierdza to również umieszczony wcześniej dendrogram.

5. Wydatki samorządów gminnych na turystykę w województwie wielkopolskim

Województwo wielkopolskie zajmuje powierzchnię 29 826 km², w jego skład wchodzi 226 gmin (117 wiejskich, 90 miejsko-wiejskich i 19 miejskich, w tym 4 miasta na prawach powiatu), tworzących 31 powiatów ziemskich i 4 grodzkie.

Województwo wielkopolskie, choć istotnie zróżnicowane pod względem rozwoju funkcji turystycznej [Uglis 2010, s. 141], jest obszarem chętnie odwiedzanym przez turystów zarówno krajowych, jak i zagranicznych. Według danych Instytutu Turystyki, w 2008 r. do wielkopolskich wsi i miasteczek przyjechało 2,4 mln turystów krajowych i 1,4 mln turystów zagranicznych (trzecie miejsce w Polsce). Wśród przyjazdów turystów krajowych dwie trzecie miało charakter krótkookresowy (2-4 dniowe) [*Turystyka polska...* 2009].

W województwie wielkopolskim wydatki samorządów gminnych w dziale 630 – „Turystyka” wyniosły w 2009 r. ponad 34,6 mln zł i uległy zwiększeniu w stosunku do poprzedniego roku o 126,9% (w stosunku do 2007 r. o 238,7%). Natomiast wydatki samorządów powiatowych (łącznie 27 powiatów) sklasyfikowane w tym dziale wyniosły w 2009 r. ponad 36 tys. zł i uległy zwiększeniu w stosunku do 2008 r. o 58,0%.

Aż 88 gmin województwa wielkopolskiego przeznaczyło w 2009 r. środki budżetowe na turystykę. Zarówno w 2007, jak i w 2008 r. samorządów takich było 71. Należy jednak wspomnieć, że w 2008 r. cztery gminy, które nie przeznaczyły środków na turystykę, zostały zastąpione czterema innymi, które rozpoczęły finansowanie zadań w tym zakresie. Z kolei w 2009 r. dwa samorzady gminne (Szamocin i Dobrzyca) zaprzestały finansowania turystyki ze środków budżetowych, natomiast 11 po raz pierwszy rozpoczęło takie finansowanie.

W tabeli 2 przedstawiono ranking gmin ze względu na wysokość wydatków gminnych na turystykę. Zamieszczono w niej również procentowy udział tych wydatków w ogólnych wydatkach budżetowych analizowanych jednostek samorządowych. Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że udział ten był zróżnicowany przestrzennie, a także że był zdeterminowany typem obszaru gminny (tab. 3). Potwierdza to obliczona wartość mediany dla poszczególnych typów.

Tabela 2. Ranking wydatków gmin województwa wielkopolskiego na turystykę w 2009 r.

Miejsce	Gmina	Typ gminy	Kwota wydatków (zł)	Udział w wydatkach gminy (%)
1	Kórnik	miejsko-wiejska	20 363 999,56	24,30
2	Poznań	miejska*	2 424 168,03	0,09
3	Żerków	miejsko-wiejska	1 634 464,02	5,55
4	Konin	miejska*	1 320 186,52	0,42
5	Ostrów Wielkopolski	miejska	1 209 673,28	0,70
84	Oborniki	miejsko-wiejska	1 077,60	0,001
85	Czempiń	miejsko-wiejska	1 030,00	0,003
86	Książ Wielkopolski	miejsko-wiejska	972,00	0,007
87	Czarnków	miejska	800,00	0,002
88	Jutrosin	miejsko-wiejska	226,70	0,001

* gminy miejskie Poznań i Konin mają jednocześnie status miasta na prawach powiatu.

Źródło: badania własne.

W województwie wielkopolskim w 2009 r. na pierwszym miejscu pod względem wydatków na turystykę uplasowała się gmina Kórnik (również 1 miejsce w Polsce), która w budżecie gminnym przeznaczyła na zadania w dziale 630 ponad 20 mln zł, co stanowiło 24,3% ogółu wydatków (tab. 2). Należy również podkreślić, że wydatki budżetowe każdego z pierwszych pięciu samorządów gminnych przekraczały ponad 1 mln zł.

Pozostałe jednostki wydały na ten cel niższe kwoty. Natomiast gmin, które wydały na turystykę mniej niż 1,1 tys. zł, było pięć. Najmniej wydała gmina Jutrosin – 226,7 zł.

W tabeli 3 zamieszczono wskaźniki charakteryzujące badane gminy. W tym celu obiekty podzielono na cztery grupy, ze względu na typ gminy. Ponieważ do gmin miejskich zaliczane są również miasta, odgrywające jednocześnie rolę powiatów grodzkich (Poznań, Leszno, Konin, Kalisz), do dalszych analiz wydzielono je jako osobną grupę.

Grupę pierwszą tworzą gminy wiejskie w liczbie 37. Średnia kwota wydatków na turystykę w tej grupie wyniosła ponad 82 tys. zł, aczkolwiek wydatki połowy badanych gmin wiejskich nie przekroczyły kwoty 35,014 tys. zł (mediana). Obliczony współczynnik zmienności wskazuje na duże zróżnicowanie gmin pod względem badanej cechy.

Grupę drugą tworzą gminy miejsko-wiejskie (39), które charakteryzują się bardzo dużym zróżnicowaniem wydatków na turystykę. Ponadto grupa ta cechuje się najwyższą wartością rozstępu. W grupie tej obliczona wartość mediany wskazuje, że połowa badanych gmin wydała więcej niż 35 tys. zł na turystykę, a druga połowa mniej. Do grupy drugiej należy właśnie wspomniana wcześniej gmina Kórnik.

Tabela 3. Wybrane wskaźniki charakteryzujące obiekty badań

Wyszczególnienie	Gminy wiejskie	Gminy miejsko-wiejskie	Gminy miejskie	Miasta na prawach powiatu
Liczba gmin (%)	37 (31,6)	39 (43,3)	8 (53,3)	4 (100)
Kwota wydatków (w tys. zł)	3061,570	25375,029	1576,411	4546,901
Średnia (w tys. zł)	82,745	650,642	197,051	1136,725
Mediana (w tys. zł)	35,014	35,000	23,847	888,391
Maksimum (w tys. zł)	587,612	20364,000	1209,673	2424,168
Minimum (w tys. zł)	1,906	0,227	0,800	345,951
Współczynnik zmienności (%)	158,500	500,000	210,500	108,300
Udział w wydatkach ogółem:				
– średnia (‰)	3,870	10,550	2,120	1,860
– mediana (‰)	1,990	0,600	0,440	1,180

Źródło: badania własne.

Grupę trzecią tworzy osiem gmin miejskich. Łączna kwota wydatków na turystykę na ich terenie wyniosła ponad 1,5 mln zł, a średnia wartość wydatków to ponad

197 tys. zł. Ponadto grupa ta cechuje się najniższą wartością mediany dla kwoty wydatków, jak również ich udziału w wydatkach gmin ogółem.

Czwartą grupę stanowią miasta na prawach powiatu, cechują się one najniższym, aczkolwiek znacznym zróżnicowaniem wydatków budżetowych dla działu „Turystyka”. Średnia kwota wydatków w tej grupie wyniosła ponad 1 mln zł, a wartość rozstępu wyniosła ponad 2 mln zł. Obliczona wartość mediany wskazuje, że wydatki dwóch gmin przekroczyły 888 tys. zł (Poznań i Konin). Co więcej, gminy (miasta) te w 2009 r. zajęły odpowiednio VII i X lokatę w rankingu wydatków samorządów miast w Polsce.

W celu wykrycia istnienia współzależności między kwotą wydatków jednostek samorządowych na turystykę a liczbą turystów przeprowadzono analizę korelacji liniowej Pearsona. W tym celu wykorzystano dane z trzech lat (2007-2009), które obejmowały wydatki samorządów gminnych i powiatowych oraz liczbę turystów korzystających z bazy noclegowej i liczbę udzielonych noclegów w ujęciu przestrzennym w analizowanym okresie. Wyniki przeprowadzonych analiz wskazują na istnienie wyraźnej zależności liniowej [Zeliaś 2000, s. 82], lecz o małym stopniu skorelowania, istotnym statystycznie ($r = 0,270$, $p = 0,006$ i $r = 0,286$, $p = 0,004$).

6. Podsumowanie

Wydatki księgowane w budżetach jednostek samorządowych jako związane z turystyką mogą wpływać na jej rozwój w sposób pośredni lub bezpośredni. Niezależnie jednak od ich charakteru i zakresu mogą świadczyć o zainteresowaniu gmin, powiatów bądź województw finansowaniem działań sprzyjających podnoszeniu atrakcyjności turystycznej swoich obszarów lub też propagowaniem idei uprawiania turystyki wśród mieszkańców.

Przedstawione w artykule dane wskazują na docenianie przez samorzady terytorialne, niezależnie od szczebla, znaczenia turystyki dla rozwoju obszaru. Potwierdza to nie tylko wysokość wydatków w tym zakresie, ale również udział procentowy gmin (28,8%) w Polsce, które poniosły w badanym okresie koszty związane z działaniami sprzyjającymi kształtowaniu oferty turystycznej na swoim terenie.

Przeprowadzone badania wykazały, że w województwie wielkopolskim liczba gmin wydatkujących środki pieniężne w dziale 630 – „Turystyka” w badanym okresie wzrosła z 71 do 88 gmin. W 2009 r. w połowie badanych gmin wydatki na turystykę nie przekroczyły kwoty 35,9 tys. zł.

Literatura

- Blakely E.J., *Planning local economic development*, „Theory and Practice. Sage Library and Social Research” 1989 no 168.
- Borzyszkowski J., Marczak M., *Turystyka w strukturach jednostek samorządu terytorialnego – jej umiejscowienie i zadania właściwych podmiotów*, [w:] *Potencjał turystyczny. Zagadnienia ekonomiczne*, red. A. Panasiuk, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 591, Ekonomiczne Problemy Usług nr 53, Szczecin 2010.
- Dziedzic E., *Przesłanki polityki samorządu terytorialnego w dziedzinie agroturystyki*, [w:] *Agroturystyka w społeczno-ekonomicznym rozwoju środowiska wiejskiego*, red. s. Harasymowicz, D. Nałęcka, Biała Podlaska 1997.
- Gordon A., *Rozwijanie turystyki jako obowiązek prawny samorządów*, [w:] *Turystyka w gminie i powiecie*, red. A. Gordon, POT, Warszawa 2003.
- Karczewska M., *Rola samorządów lokalnych i organizacji pozarządowych w rozwoju agroturystyki (na przykładzie województwa wielkopolskiego)*, rozprawa doktorska, maszynopis, Wydział Ekonomiczno-Rolniczy, SGGW, Warszawa 2006.
- Kierunki rozwoju turystyki do roku 2015*, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa 2008.
- Kompendium wiedzy o turystyce*, red. G. Gołębski, PWN, Warszawa-Poznań 2002.
- Kożuch A., *Rola samorządu lokalnego w rozwoju turystyki wiejskiej*, [w:] *Turystyka wiejska i agroturystyka, stan i perspektywy rozwoju*, red. A. Mirończuk, Wydawnictwo Akademii Podlaskiej, Siedlce 2003.
- Kuczyński J., *Rozwój lokalny a turystyka*, [w:] *Gospodarka turystyczna w XXI wieku. Problemy i perspektywy rozwoju w skali regionalnej i lokalnej*, red. S. Bosiacki, AWF, Poznań 2008.
- Owsiak J., Seweryniak J., *Aktywizacja gospodarcza gmin przez rozwój przemysłu turystycznego*, Problemy Turystyki, Instytut Turystyki, Warszawa 1996.
- Parysek J.J., *Rola samorządu terytorialnego w rozwoju lokalnym*, [w:] *Podmiotowość społeczności lokalnych*, red. R. Cichocki, Media-G.T., Poznań 1996.
- Pawlusiński R., *Gospodarcze aspekty turystyki*, [w:] *Turystyka*, red. W. Kruczek, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
- Turystyka polska w 2008 roku. Układ regionalny*, Instytut Turystyki, Warszawa 2009.
- Uglis J., *Turystyczna baza noclegowa województwa wielkopolskiego – analiza statystyczna*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Turystyki i Języków Obcych w Warszawie, „Turystyka i Rekreacja nr 5 (1)”, Warszawa 2010.
- Ustawa z dnia 11 kwietnia 2001 r. o zmianie ustaw: o samorządzie gminnym, powiatowym, wojewódzkim, o administracji rządowej w województwie oraz o zmianie niektórych innych ustaw, DzU 2001 nr 45, poz. 497.
- Ustawa z dnia 8 marca 1990 r o samorządzie terytorialnym, z późn. zm., tekst jednolity z 2001 r. DzU nr 142, poz. 1591.
- Zeliaś A., *Metody statystyczne*, PWE, Warszawa 2000.

TOURISM IN THE EXPENDITURE OF LOCAL GOVERNMENT UNITS

Summary: For many communities in Poland tourism is undoubtedly an important factor for economic development. Tourist feature developed by the local community in cooperation with local government (municipal and county) can generate revenues and lead to improved living conditions, thereby contributing to increase in competitiveness of the area. Local authorities are aware of the positive effects of tourism development increase expenditure on tourism from year to year. This is confirmed by statistics from 2009, which show increases in government spending (including regional, county and municipal) just by 139%, in comparison to the previous.

The purpose of this article is to analyze the expenditure of local government units for Chapter 630 – Tourism – in the years 2007-2009. Particular attention is paid to the municipalities in Great Poland voivodeship showing expenditure in this area, which there were 88 in 2009 (38.9%).